

כללים לספר

כלל א | כל התורה כולה

איתא בברכות (לח:): "רבי חייא בר אבא, כל תלתין יומי מהדר תלמודיה קמיה דר' יוחנן רביה". וכתב התוס': לאו דווקא כל תלמודו, אלא מה שלמד בשלושים יום חזר ביום השלושים ואחד, אך הבאר-שבע כתב: כל תלמודו דווקא. וכן הוכיח מכריתות (כז.) וז"ל: "והא רבי זירא בר אדא (ולפי גירסת שיטה מקובצת - ר' חייא בר אבא) מהדר כל תלמודיה כל תלתין יומין קמיה דר' יוחנן". ומוכח מהסוגיא שחזר על כל תלמודו שלמד כל ימי חייו. וכן מוכח מכתובות (עז:): "ר' חנינא בר פפא שושביניה הוה (אוהבו ורגיל אצלו מלאך המות - רש"י), כי הוה ניחא נפשיה... אמר ליה (ר' חנינא): שבקי תלתין יום, עד דנהדר תלמודאי, דאמרי: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"...". מוכח שחזר על כל תלמודו שלמד כל חייו בשלושים יום. וכן בפסחים (סח:): נאמר על רב ששת: "כל תלתין יומין מהדר תלמודיה ואמר חדאי נפשאי חדאי נפשאי". וכן מוכח מר"ה (לה:): "שאני רב יהודה כיון דמתלתין יומין לתלתין יומין הוה מצלי", ופירש"י: "שהיה מחזר תלמודו כל שלושים יום". כלומר: לא היה מתפלל אלא אחת לשלושים יום, כדי שיוכל להספיק לחזור על כל תלמודו שלמד מרבתי רב ושמואל פעם בשלושים יום, ולא הספיק לו אלא כל השלושים יום עד כדי שלא היה לו זמן להתפלל. ועיין כל זה בהרחבה בהקדמה ג' אות א'.

על-פי כלל זה, הקפנו בספרינו את כל דפי הגמרא, באופן שעיקר כל התורה כולה נמצא בידי התלמיד וחוזר עליה כל שלושים יום כל ימי חייו, דאין אדם יודע כמה יחיה ואין מלאך המות רגיל אצלו כר' חנינא, וכשילמד כן יתקיים בו: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו". וכן פסק בשו"ע הרב בהלכות תלמוד תורה וז"ל: "ולא הצריכתו התורה לעסוק תמיד בהלכות אלו החמורות עליו (שמורכות ומסובכות) כדי שלא ישכחן, אלא צריך הוא ללמוד ולידע כל התורה שבעל-פה כולה ולחזור עליה, עד שיזכור היטב, מה שאפשר לו לזכור ע"י חזרה זו שהן הלכות קלות עליו... רק שיזהר לחזור על הראשונות תמיד לפרקים קרובים, בענין שתהיינה ההלכות שלמד עד עתה חקוקות היטב בזכרונו כל הימים שבנתיים וברורות לו בלא גמגום כבשעת לימודו ממש". עכ"ל. וכן נהג הגר"א כמובא בהקדמת פאת השולחן (תלמיד הגר"א): "הגר"א היה חוזר כל תלמוד הבבלי כל חודש - כל ימיו". וכן מוכח מהשו"ע בהקדמתו וז"ל: "שגור בפיו הספר הזה (השו"ע) הבנוי לתלפיות, תל שהכל פונים בו, לחלקו לשלושים, ללמוד בו בכל יום חלק אחד, ונמצא שבכל חודש הוא חוזר על תלמודו ויאמר עליו: "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו".

כלל ב | כל התורה - כל שלושים יום

מוכח ממה שהבאנו בכלל א', שהיו בעלי התלמוד וכן הראשונים ואחרונים חוזרים כל שלושים יום על כל התורה כולה. ומוכח כן מתמורה (טז:): "אמר רב יהודה: שלושת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה", ומביא שם העיון יעקב ששכחו בשלושים יום את כל התורה. אם כן מוכח שאם לא חוזר כל שלושים יום, הרי הוא שוכח את לימודו, ועובר על "פן תשכח". לפי זה הוא חייב